

ДОМЕННЕ ІМ'Я ЯК ПОХІДНИЙ ЗАСІБ ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ФІЗИЧНИХ ТА ЮРИДИЧНИХ ОСІБ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

У сучасному світі все більшу популярність набуває мережа Інтернет. Безсумнівно, сучасний розвиток комп'ютерних технологій, легкий та швидкий доступ до мережі за допомогою різноманітних технологій та пристроїв, а також такі переваги мережі, як швидкість обміну інформацією, можливість за короткий час знайти потрібну інформацію чи розмістити оголошення, зумовлюють зростання кількості користувачів мережі та значення Інтернету для життєдіяльності кожної людини, для розвитку та успішного функціонування юридичних осіб.

Традиційними засобами індивідуалізації у суспільстві для людини є, зокрема, її ім'я, фамілія, псевдонім, для юридичних осіб — комерційне (фірмове) найменування, торговельні марки (знаки для товарів та послуг) тощо. Розвиток мережі Інтернет обумовлює появу ще одного засобу індивідуалізації — доменного імені.

Питання щодо правової суті доменного імені, визначення його місця в системі об'єктів цивільних прав неодноразово привертало увагу таких цивілістів, як: С. О. Бабкін, Д. В. Бойко, Ю. Т. Гульбін, О. В. Дзера, В. А. Дозорцев, Н. А. Дмитрик, І. В. Жилінкова, В. О. Калятін, П. П. Крайнев, О. О. Піленко, О. Д. Святоцький, Р. О. Стефанчук, А. Г. Серго та ін. Незважаючи на дискусійність окремих позицій, протилежність висловлених точок зору, науковці так і не виробили єдиного підходу для кваліфікації правового режиму доменного імені.

Метою даної статті є визначення специфіки, структури доменного імені, його місця серед об'єктів цивільного права.

Найчастіше доменне ім'я визначають як унікальне буквене, цифрове, символічне позначення або комбінацію таких позначень, яке зареєстроване в реєстрі доменних імен відповідно до правил, встановлених Організацією по привласненню імен і адрес в Інтернеті (Internet Corporation For Assigned Names and Numbers — ICANN), і призначено для ідентифікації певного інформаційного ресурсу, пристрою або групи пристроїв в Інтернеті [3, 42–47].

Чинне законодавство України визначає домен як:

- ім'я, що використовується для адресації комп'ютерів і ресурсів в Інтернеті [10];
- частину ієрархічного адресного простору мережі Інтернет, яка має унікальну назву, що її ідентифікує, обслуговується групою серверів доменних імен та централізовано адмініструється [11];
- частину адресного простору в мережі Інтернет, призначена для ідентифікації комп'ютера або групи комп'ютеріву [9];

– частину ієрархічного адресного простору ГТТ «HealthNet», яка має унікальну назву, що її ідентифікує, та обслуговується центральним вузлом [8].

Ці визначення мають за мету ідентифікацію частини інформаційного простору та не розкривають всю багатоаспектність значення доменних імен як особливих засобів індивідуалізації у мережі Інтернет. Разом з цим вироблення єдиного підходу до визначення доменного імені з врахуванням його характеристик як об'єкта права дозволило би частково вирішити суперечки, що виникають при конфліктах доменних імен з іншими засобами індивідуалізації фізичних та юридичних осіб.

В юридичній літературі вироблені дві протилежні позиції щодо правової природи доменних імен. Перша точка зору, якої дотримуються, наприклад, А. А. Агеєнко, В. О. Калятин, В. Б. Наумов, Ю. Л. Німець, А. Г. Серго, полягає в такому: доменні імена є новим засобом індивідуалізації з особливим правовим режимом. Друга точка зору, якої дотримуються, наприклад, С. О. Бабкін, З. Ю. Мілютин, В. І. Скіба, полягає в тому, що доменне ім'я не є самостійним засобом індивідуалізації, об'єктом інтелектуальної власності і прирівнюється до телефонного номера або поштової адреси [7, 122–123]. На користь кожної з висловлених точок зору дослідники наводять вагомні аргументи.

Не висловлюючись категорично на користь тієї чи іншої позиції, слід звернути увагу, що доменне ім'я у деяких випадках може бути ніяк не пов'язане із засобами індивідуалізації якої-небудь конкретної особи або її продукції. Разом з цим, як слушно зауважує В. Буличов, слід враховувати, що доменне ім'я в певних випадках може, по суті, трансформуватися в позначення, що виконує функції товарного знака, формально до них не відносячись, і в цій ситуації в рамках конкретного спірного правовідношення доменне ім'я можна віднести до такого об'єкта інтелектуальної власності, як товарний знак [2, 95].

Але в інших, коли назвою домену обирається ім'я, фамілія чи псевдонім фізичної особи, або комерційне (фірмове) найменування юридичної особи чи словесне вираження її торговельної марки (знака для товарів та послуг), доменне ім'я може розглядатись не тільки як засіб ідентифікації частини інформаційного простору, але й засіб індивідуалізації інформаційних ресурсів фізичних та/або юридичних осіб, що має похідний характер. У даному випадку, видається, що похідний характер цього специфічного засобу індивідуалізації обумовлено його ідентичністю до первинних засобів індивідуалізації (імені, фамілії, псевдоніму фізичної особи, найменування, позначення юридичної особи тощо).

Слід звернути увагу на те, що у структурі домену особливе значення має домен другого чи третього рівня, який, власне, і містить особливу, індивідуалізуючу назву. Користувачі Інтернету, як правило, розрізняють юридичні особи по довільній частині комерційного найменування, при цьому вказівка на організаційну форму не може виконувати ролі в індивідуалізації юридичної особи, тому логічним є зазначення у доменному імені тільки довільної частини найменування юридичної особи.

Цей підхід до вирішення конфлікту прав на доменні імена та комерційні (фірмові) найменування був запропонований ФАС Московського округу, який

в ухвалі від 25 січня 2001 р. № КА-А40/6520-00 справедливо вказав, що «відповідно до можливостей мережі Інтернет, звичаїв ділового обороту, вказівка на організаційно-правову форму юридичної особи в доменних іменах не використовується, оскільки учасники товарного ринку з відомими фірмовими найменуваннями використовують тільки короткий відмітний елемент фірмового найменування, його довільну частину, відому більшості споживачів, що не мають уявлення, в якій організаційно-правовій формі діє суб'єкт господарської діяльності, що цікавить їх [3, 46–47].

Розглядаючи структуру доменного імені, слід зазначити, що основною метою доменних імен верхнього першого рівня типу Generic (gTLDs), що охоплюють найобширніші ділянки віртуального Інтернет-простору, є визначення географічної або тематичної ознаки сайту. Вони поділяються на національні домени і домени загального користування.

Наприклад, кожна держава має своє доменне ім'я, яке дає можливість ідентифікувати певний сегмент Інтернет-простору по географічній ознаці — «.ua» — Ukraine (Україна), «.ru» — Russia (Росія), «.uk» — United Kingdom (Велика Британія), «.jp» — Japan (Японія), «.de» — Germany (Німеччина) і т.д. Серед національних лідерів — німецький домен «.de» та англійський «.co.uk» (їх нараховується мільйони). На український «.ua» припадає кілька сот тисяч доменних імен.

Серед доменів загального користування, що структуруються по тематичній ознаці, слід визначити три категорії доменів:

– домени загального користування: «.com» — комерційні організації; «.net» — networks домени мережевих провайдерів; «.org» — неурядові і некомерційні організації; «.info» — засоби масової інформації; «.biz» — Business Organizations — аналог домену «.com»; «.name» — персональні сторінки;

– спеціальні домени загального користування — «.aero» — домен для представників авіаперевізної індустрії; «.coop» — домен для кооперативів; «.museum» — домен для музеїв і прирівняних до них організацій; «.pro» — домен для юристів, бухгалтерів і представників інших професій;

– домени обмеженого користування — «.int» — міжнародні організації і бази даних; «.edu» — освітні установи; «.gov» — установи і організації уряду США; «.mil» — збройні сили США.

Родові доменні імена верхнього рівня розподіляються також на дві групи: спонсоровані (sponsored) та неспонсоровані (unsponsored).

Спонсоровані родові домени верхнього рівня є спеціалізованими доменами, які їх спонсор репрезентує більш вузькій спільноті. А тому спонсор несе відповідальність за ряд питань, пов'язаних з доменами верхнього рівня. Спонсор наділений ICANN повноваженнями у сфері встановлення правил функціонування спонсорованого ним домену. Кожний спонсорований домен має статут, в якому визначаються особливості його призначення та функціонування.

Спеціальні спонсоровані домени обмеженого користування (sTLDs): «.travel» — домен для організацій, що мають відношення до індустрії подорожей, екскурсій, відпочинку; «.jobs» — домен для працедавців і претендентів; «.cat» —

домен для лінгвістичного і культурного співтовариства іспанської Каталонії; «.tel» — домен для зберігання і управління персональними і корпоративними контактними даними; «.mobi» — домен для сайтів і сервісів, орієнтованих на роботу з мобільними телефонами і бездротовими пристроями.

Більшість родових доменів верхнього рівня є неспонсорованими. Неспонсоровані родові домени верхнього рівня функціонують за правилами, що встановлені всесвітньою спільнотою користувачів Інтернет безпосередньо через процедури ICANN.

Доменні імена другого рівня можуть належати різним юридичним і фізичним особам і визначатися залежно від територіального їх розташування, найменування юридичної особи тощо, за бажанням особи, що реєструє доменне ім'я. Наприклад, територія України розбита на самостійні географічні доменні зони — Київська область має домени — «.kiev.ua» або «.kv.ua», Харківська область — «.kharkov.ua» або «.kb.ua», Донецька — «.donetsk.ua» або «.dn.ua» і т.д. Ці зони можуть включатися в доменні імена їх власників як складові елементи. Доменні імена другого рівня відділяються при написанні від імен першого рівня знаком «.», що дає можливість легко оперувати ім'ям і визначати по його структурі розташування сервера або тематику сайту. Доменні імена другого рівня мають таку структуру — «.name.ua», «.name.com», «.name.net» і т.д. [6, 30].

Доменні імена третього рівня включаються в домен вищого рівня і підкоряються йому. Вони встановлюються власником імені домену на свій розсуд.

Викладене дозволяє зробити висновок, що саме змістовна характеристика доменів другого та третього рівнів дозволяє кваліфікувати їх як похідний засіб індивідуалізації інформаційних ресурсів фізичних чи юридичних осіб. У випадку, якщо домен другого чи третього рівня містить ім'я, прізвище фізичних осіб, найменування юридичних осіб тощо, на нього поширюється режим засобів індивідуалізації фізичних чи юридичних осіб. В усіх інших випадках доменне ім'я є засобом ідентифікації інформаційного ресурсу в Інтернеті.

Оминаючи своєю увагою питання щодо правового режиму доменних імен, кваліфікації їх як об'єктів права інтелектуальної власності, законодавець створює умови для зловживання правами на доменне ім'я та складність для вирішення суперечок у суді у випадках конфлікту прав на доменні імена з правами на інші засоби індивідуалізації.

Характеризуючи доменне ім'я як засіб індивідуалізації, слід звернути увагу на основні характерні риси, якими є:

- ідентифікація масиву сторінок у глобальній мережі — оскільки сторінки в рамках одного доменного імені, як правило, взаємопов'язані, пошук будь-якої сторінки на домені можливий з «домашньої сторінки» домену;
- вираз в буквенному або цифровому позначенні, а отже, збіг із словами на деяких мовах, іменами і т.п.;
- використання на підставі реєстрації, здійснюваної недержавними організаціями в різних країнах по всьому світу [5, 139];
- нематеріальний характер доменних імен, що проявляється в тому, що вони

існують тоді та оскільки існує віртуальна мережа Інтернет. При цьому нематеріальний характер доменних імен проявляється в тому, що доменне ім'я не має матеріального виразу, його цінність обумовлена не його фізичними характеристиками, а здатністю викликати потрібні асоціативні враження [1, 887];

– особлива об'єктивна форма виразу доменного імені, яка відображає особливість його фізичного уявлення в мережі Інтернет, в першу чергу, в електронному вигляді. Також воно володіє ознакою необмеженості в просторі і можливістю одночасного використання необмеженим колом осіб [7, 127];

– виключний характер доменного імені, що означає, що у світі не може існувати одночасно двох тотожних повноцінно функціонуючих доменних імен. Основна цінність доменного імені полягає в його унікальному символічному позначенні. За рахунок використання в доменних іменах назв, що легко запам'ятовуються або широко відомих, термінів, товарних знаків можна істотно полегшити доступ до інформації, розміщеної на даному домені. Домен, таким чином, виступає свого роду «назвою» інформації. Прості для запам'ятовування і унікальні через свою неповторність, вони набули значення засобу комерційної індивідуалізації, чому сприяла можливість використовувати як такі імена будь-які слова, пов'язані за значенням із здійснюваною діяльністю. Але унікальність доменного імені вабить і проблеми в його використуванні, оскільки доменне ім'я стає одиничним ресурсом, у володінні яким можуть бути зацікавлені відразу декілька осіб [13, 139]. Кожне доменне ім'я в загальносвітовому масштабі може бути надане тільки один раз, наслідком чого є ряд правових проблем;

– міжнародний характер використання доменних імен, який не може бути обмежений кордонами певної країни. Зазначена характеристика обумовлена тим, що використання доменного імені не може бути обмежено кордонами певної країни; в силу міжнародного характеру мережі Інтернет доменні імена призначені для потенційної можливості бути використаними з будь-якої точки земної кулі, де є доступ до мережі Інтернет;

– особлива комерційна цінність. В даний час у світі існує цілий ринок доменних імен, де останні досить часто продаються за вельми великі гроші. Як стверджують С. Дмитрієв і О. Рузакова, крім функцій адресації в Інтернеті доменні імена виконують функції, аналогічні функціям товарних знаків. Основна вартість Інтернет-компанії складається з її престижу, тобто «goodwill». «Goodwill» — це умовна вартість ділових зв'язків, нематеріальних активів, престиж торгової марки, стійка клієнтура, репутація й ін. Він отримується унаслідок зростання репутації компанії серед клієнтів протягом багатьох років і дозволяє одержати доходи, що перевищують доходи, одержані при його відсутності. Goodwill Інтернет-компанії безпосередньо об'єктивувався в її доменному імені, оскільки саме воно є сполучною ланкою між компанією і клієнтами. Тому доменні імена сайтів, що добре зарекомендували себе, мають високу вартість і часто є об'єктами купівлі-продажу [4, 16–17].

Викладене дозволяє підтримати точку зору про те, що доменні імена за своєю природою найбільшою мірою співвідносяться з категорією прав, що належать

до інституту засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг [6, 33].

Таким чином, доменне ім'я можна визначити як засіб ідентифікації певного інформаційного ресурсу в мережі Інтернет, який за певних умов є похідним засобом індивідуалізації фізичних та юридичних осіб в мережі Інтернет.

Специфіка доменного імені як засобу індивідуалізації, відсутність законодавчо визначеного правового режиму цього об'єкта, зростаюча кількість конфліктів прав на доменні імена з правами на інші засоби індивідуалізації обумовлюють потребу вироблення єдиної позиції щодо застосування до цього об'єкта певного правового режиму та внесення відповідних змін у чинне цивільне законодавство. Для вирішення цього питання необхідно також враховувати певні особливості при співвідношенні прав на доменне ім'я з правами на інші засоби індивідуалізації, що повинно бути предметом додаткового дослідження.

Література

1. Аномалії в цивільному праві України: навч.-практ. посіб. / відп. ред. Р. А. Майданик. — К.: Юстіціап, 2007. — 912 с.
2. Бульчев В. О правовой природе доменного имени (возражения на статью И. Невзорова «О соотношения доменного имени с объектами интеллектуальной собственности») // Хозяйство и право. — 2006. — № 7. — С. 94–98.
3. Вацковский Ю. Конфликт права на доменное имя и прав на средства индивидуализации // Правовая поддержка рекламы и защита интеллектуальной собственности: сборник / сост. И. Г. Шаблинский; под ред. А. А. Гольдבלата. — М.: Альпина Бизнес Букс, 2007. — С. 42–47.
4. Дмитриев С. Доменные имена: проблемы российского и зарубежного законодательства / С. Дмитриев, О. Рузакова // Интеллектуальная собственность. Авторское право и смежные права. — 2001. — № 6. — С. 15–24.
5. Дмитрик П. А. Осуществление субъективных гражданских прав с использованием сети Интернет / Н. А. Дмитрик. — М.: Волтерс Клувер, 2006. — 200 с.
6. Жилицкова И. Правовая природа доменного имени // Підприємство, господарство і право. — 2002. — № 6. — С. 30.
7. Пагорный Р. С. Доменное имя как объект гражданского права // Журнал российского права. — 2008. — № 2. — С. 122–132.
8. Про затвердження Положення про Галузеву інформаційно-телекомунікаційну систему МОЗ України «HealthNet»: наказ Міністерства охорони здоров'я України № 208 від 26 квіт. 2007 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: Електронна база даних «Нормативні акти України»: Версія 9.5.3.
9. Про затвердження Порядку підключення до глобальних мереж передачі даних: постанова Кабінету Міністрів України від 12 квіт. 2002 р. // Офіційний вісник України. — 2002. — 3 трав., № 16. — Ст. 864.
10. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: Закон України № 3689-ХІІ від 15 груд. 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — № 7, 15 лют.
11. Про телекомунікації: Закон України № 1280-IV від 18 листоп. 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2004. — № 12, 19 берез. — Ст. 155.

Анотація

Кулініч О. О. Доменне ім'я як похідний засіб індивідуалізації інформаційних ресурсів фізичних та юридичних осіб у мережі Інтернет. — Стаття.

Стаття присвячена розгляду питань щодо визначення правової природи доменного імені, його структури та видів. За структурою розрізняють домени першого, другого, третього рівнів. Характеризуються такі види доменних імен, як національні домени і домени загального користування (серед них розрізняють домени загального користування, спеціальні домени загального користування).

вання, домени обмеженого користування). Родові доменні імена верхнього рівня розподіляються також на дві групи: спонсоровані та неспонсоровані. Окрема увага звертається на визначення основних характерних рис доменного імені як засобу індивідуалізації.

Ключові слова: домен, засоби індивідуалізації, національні домени, домени загального користування, спонсоровані домени, неспонсоровані домени.

Summary

Kulinich O. O. Domain Name as a Measure of Individualization of Informative Resources of Natural and Legal Persons in the Internet. — Article.

This article is devoted to consideration of questions in relation to determination of legal nature of the domain name, his structure and prospects. After a structure the domains of the first, second, third levels are distinguished to the domain. Such types of the domain names are characterized, as national domains and domains of the common use (among them the domains of the common use, special domains of the common use, domains of the limited use, are distinguished). The family domain names of top level are distributed also on two groups: sponsored and unsponsored. Separate attention applies on determination of the basic personal touches of the domain name as mean of individualization.

Keywords: domain, facilities of individualization, national domains, domains of the common use, sponsored domains, unsponsored domains.

УДК 347.78.031

С. В. Мазуренко

ВІЛЬНЕ ВІДТВОРЕННЯ БІБЛІОТЕКАМИ ОБ'ЄКТІВ АВТОРСЬКОГО ПРАВА З ЦІЛЛЮ НАВЧАННЯ, НАУКИ ТА КУЛЬТУРИ

Авторське право призване підтримувати економічний обіг результатів інтелектуальної діяльності і в цілому сприяти розвитку творчості. Для цього авторам та їх правонаступникам надаються виключні права на використання творів. В той же час авторське право відображає баланс комерційних інтересів прав власників і інтересів суспільства на вільний культурний розвиток, доступ до інформації та знань. В інтересах суспільства і з ціллю оптимізації використання об'єктів авторського права законом встановлені деякі обмеження авторських прав. Інститут обмежень пройшов декілька етапів свого формування, що було зумовлено в першу чергу розвитком копіювальної техніки.

Значну роль у дослідженні відіграли наукові результати, які були досягнуті українськими та іноземними вченими при аналізі правового регулювання відтворення бібліотеками примірників авторського права з ціллю навчання, науки та культури, а також взаємодія європейського права і національних правових систем у зазначеній сфері, зокрема, В. А. Дозорцева, А. В. Туликова, Г. Уваркіна, С. Глотова та інших.

Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів встановлює обмеження і виключення авторських прав (ст. 9 (2)) [1]. Однак обмеження авторських прав дозволяється тільки за умови виконання таких умов: обмеження можуть зачіпати тільки «особливі випадки» і не повинні бути загальними; вони не повинні шкодити нормальному використанню твору; не можуть зачіпати будь-яким необґрунтованим способом законні інтереси автора.